

Diana OLAR

Cauza Vojnity c. Ungaria

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a II-a

Cauza Vojnity c. Ungaria

Cererea nr. 29617/07

Hotărârea din 12 februarie 2013

Art. 14 din Convenție. „Interzicerea discriminării”, coroborat cu

Art. 8 al Convenției. „Dreptul la respectarea vieții private și de familie”

Domnul Péro Vojnity („petentul”) s-a născut în 1948, locuiește în Szeged și este adept al confesiunii religioase *Hit Gyülekezete* (Congregația Credinței). La 8 iunie 2000, petentul și soția sa au divorțat, iar fiul lor, născut în 1994, a fost încredințat mamei. Petentului i s-a acordat dreptul de a păstra un contact regulat cu fiul său („dreptul de acces”).

Potentul a solicitat Curții Districtuale Szeged custodia copilului sau, în subsidiar, o reglementare diferită a dreptului său de acces. În etapa procedurilor prealabile au fost elaborate două expertize psihiatrice, care au indicat faptul că vizitele tatălui nu sunt împovărătoare pentru copil și au propus păstrarea contactului liber și regulat dintre petent și fiul său. Cu toate acestea, la 13 octombrie 2003, instanța a respins cererea petentului. La 20 iunie 2004, aceeași instanță a respins o altă acțiune similară a petentului, pe motiv că extragerea copilului din mediul său social ar fi contrară intereselor lui, iar circumstanțele personale ale petentului nu sunt potrivite pentru creșterea unui copil. Totuși, instanța a reținut că petentul nu avea un comportament ostil, din cauza convingerilor lui religioase, așa cum pretindea mama copilului.

La 11 ianuarie 2006, Autoritatea Tutelară din Szeged a înregistrat o acțiune prin care solicita ca minorul să fie încredințat fratelui său mai mare, întrucât s-a constatat că mama nu era o persoană potrivită pentru creșterea și îngrijirea copilului. Referitor la eventuala încredințare a copilului în grija tatălui, Autoritatea Tutelară a precizat că prozelitismul său sever, orientat spre copil, precum și condițiile sale locative inadecvate, reprezintă un pericol pentru minor.

Tribunalul Districtual Szeged a dispus efectuarea unei expertize psihologice. Expertul a examinat cei doi frați și ambii părinți ai minorului și a constatat că acesta are legături emoționale puternice cu mama și cu fratele său, dar nu este legat deloc de tată. În opinia sa, comunicată la 5 septembrie 2006, expertul a precizat că petentul are idei educative nerealiste, marcate de fanatism religios, care nu sunt adecvate pentru asigurarea unei educații normale a copilului; el și-a impus convingerile religioase asupra fiului său, într-un mod care a dus la înstrăinarea copilului.

La 12 septembrie 2006, Tribunalul Districtual a încredințat minorul fratelui său și a menținut dreptul petentului de a păstra un contact regulat cu fiul său. Această sentință a fost confirmată de Curtea Regională Csongrád, care s-a pronunțat în apel, la 2 octombrie 2006.

Ulterior, fratele minorului a înregistrat o acțiune împotriva petentului, prin care a solicitat desființarea dreptului său de acces. Tribunalul Districtual a dispus efectuarea unei noi

expertize psihologice. Expertul a consultat cei doi frați și, fără să fi examinat și petentul, a stabilit că prezența tatălui în viața copilului este nocivă, în special din cauza prozelitismului său insistent. În opinia sa, comunicată la 14 septembrie 2007, el a precizat că tatăl nu este în măsură să contribuie la dezvoltarea normală a copilului și a sugerat ca petentul să fie consultat de un expert în psihiatrie. De asemenea, expertul psiholog a propus ca dreptul petentului de a avea relații personale cu fiul lui să fie înlăturat total, pentru că vizitele lui – care depășeau limitele cadrului autorizat – erau iritante și nocive pentru copil.

Tribunalul Districtual a retras dreptul petentului de a păstra un contact regulat cu fiul său. Instanța s-a întemeiat, în principal, pe opinia expertului, și a decis că aparițiile iritante și nocive ale petentului în viața copilului echivalează cu un abuz al dreptului de acces și pun în pericol dezvoltarea și creșterea minorului.

Printr-o decizie din 4 februarie 2008, Curtea Regională Csongrád a menținut, în apel, sentința primei instanțe. Ea a considerat că interesul reciproc al copilului și al tatălui său de a menține o legătură de familie întemeiată pe afecțiune nu este un argument relevant în cauză, deoarece petentul a abuzat de dreptul său de a influența copilul, cu scopul de a-i impune propriile lui convingeri religioase, și i-a provocat acestuia anxietate și teamă, periclitându-i dezvoltarea. În concret, instanța de apel a constatat, pe baza opiniei expertului, că „perspectiva irațională pe care o are petentul asupra lumii, îl face incapabil să-și crească copilul” și, de asemenea, că petentul „nu și-a exercitat dreptul de acces în conformitate cu scopul acestui drept (...), ci pentru a-i impune copilului convingerile lui religioase”.

La 9 iulie 2007, petentul s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului, cu o cerere prin care solicita să se constate că retragerea dreptului său de acces echivalează cu o ingerință nejustificată și disproporționată în dreptul său la respectarea vieții private și de familie. De asemenea, petentul a precizat că retragerea dreptului său de a păstra un contact regulat cu fiul lui s-a întemeiat pe adeziunea sa la confesiunea religioasă *Hit Gyülekezete*, ceea ce echivalează cu aplicarea unui tratament discriminatoriu legat de exercițiul dreptului său la respectarea vieții private și de familie. Petentul a susținut că s-a produs violare a drepturilor sale protejate de art. 8 din Convenție, interpretat izolat și în coroborare cu art. 14.

Curtea a constatat că plângerea petentului nu este în mod manifest nefondată, în sensul art. 35 § 3 din Convenție, și că nu există nici un alt motiv de inadmisibilitate a acesteia. În consecință, plângerea a fost declarată admisibilă.

Pe fondul cauzei, petentul a susținut că tratamentul care i s-a aplicat în legătură cu exercitarea drepturilor sale protejate de art. 8 al Convenției a fost discriminatoriu, pe considerentul convingerilor lui religioase, raportat la tratamentul aplicat altor persoane care solicită dreptul de a păstra un contact regulat cu copiii lor, în urma divorțului sau a separației de fapt. În concret, petentul a susținut că decizia prin care instanțele interne i-au retras dreptul de a ține legătura cu fiul său, pe considerentul convingerilor lui religioase, echivalează cu o ingerință nejustificată în dreptul lui la respectarea vieții private și de familie. El a subliniat că motivarea instanțelor interne nu s-a axat, în principal, pe interesul integrității fizice și mentale a copilului, ci pe convingerile religioase ale petentului și pe proiecția acestora asupra copilului. În plus, autoritățile interne nu au evaluat oportunitatea aplicării unor măsuri mai puțin restrictive, permise de dreptul pozitiv maghiar.

Guvernul reclamat a recunoscut că s-a produs o ingerință în dreptul petentului la respectarea vieții de familie. Totuși, ingerința era prevăzută de lege, a urmărit un scop legitim, acela de a proteja interesele copilului, și era necesară într-o societate democratică. Guvernul a

mai subliniat că, în această materie, interesele copilului sunt esențiale și prevalează față de interesele părinților.

Guvernul a contestat argumentul tratamentului discriminatoriu aplicat petentului și a precizat că instanțele naționale au luat în considerare doar interesele copilului, iar hotărârile lor s-au întemeiat pe faptul că, în circumstanțele cauzei, menținerea dreptului de acces al petentului ar fi fost contrară intereselor copilului.

Curtea a reamintit că art. 14 completează alte prevederi materiale ale Convenției și ale Protocoalelor sale; el nu are o existență independentă, întrucât produce efecte doar în raport cu „exercițiul altor drepturi și libertăți” protejate de Convenție sau de Protocoalele ei. Cu toate că aplicarea art. 14 nu impune existența unei violări a acelor prevederi, ea este condiționată de corelarea stării de fapt cu cel puțin unul dintre articolele Convenției.

Curtea a reținut că petentul a avut un contact regulat cu fiul său, până în 4.02.2008, când i-a fost retras în totalitate dreptul de acces, ca efect al deciziei pronunțate de Curtea Regională din Csongrád.

În opinia Curții, legătura directă dintre părinte și copil este un element fundamental al vieții de familie. Decizia de a priva petentul de acest element constituie o ingerință în dreptul său la respectarea vieții de familie. Prin urmare, cauza se circumscrie sferei de aplicabilitatea a art. 8 din Convenție.

De asemenea, Curtea a reamintit că, în ceea ce privește exercitarea drepturilor și a libertăților consacrate de Convenție, art. 14 garantează protecția împotriva unui tratament diferit, lipsit de o justificare obiectivă și rezonabilă, a persoanelor aflate în situații similare. Cu alte cuvinte, noțiunea de discriminare include, în general, situațiile în care o persoană (sau un grup de persoane) este tratată mai puțin favorabil în comparație cu alta, fără să existe o justificare adecvată în acest sens. Prin urmare, trebuie să se stabilească, mai întâi, dacă petentul poate invoca o asemenea diferență de tratament, în ceea ce privește dreptul său la respectarea vieții de familie.

Curtea a analizat dacă dreptul de acces al petentului a fost înlăturat, în principal, pe considerentul convingerilor lui religioase. Într-adevăr, atunci când au admis cererea de retragere a dreptului de acces al petentului, instanțele naționale au avut în vedere, în primul rând, interesul copilului. Totuși, atunci când au evaluat dacă petentul este o persoană potrivită pentru a contribui la dezvoltarea fiului său, autoritățile interne au luat în considerare, ca factor decisiv, convingerile religioase ale petentului și eventualele lor efecte asupra copilului.

În particular, Curtea Regională și-a întemeiat decizia pe opinia expertului, care afirma că „perspectiva irațională pe care o are petentul asupra lumii, îl face incapabil să-și crească copilul”. În plus, Curtea Regională a reținut, împotriva petentului, împrejurarea că în timpul întâlnirilor cu fiul său, acesta a încercat să-i transmită copilului convingerile lui religioase. Nu reiese de nicăieri faptul că ar fi fost evaluate în mod serios alte elemente de fapt sau de drept. În acest sens, Curtea a stabilit deja că o distincție care se bazează în mod esențial doar pe o diferență de religie, este inacceptabilă.

În opinia Curții, convingerile religioase ale petentului au influențat în mod direct rezultatul procedurilor judiciare interne; prin urmare, a existat o diferență de tratament între petent și alți părinți aflați într-o situație similară. O asemenea diferență de tratament este discriminatorie, dacă îi „lipsește o justificare obiectivă și rezonabilă”, adică atunci când ea nu urmărește un „scop legitim” sau când nu există o „legătură rezonabilă de proporționalitate” între mijloacele folosite și scopul urmărit.

Curtea a apreciat că scopul urmărit în această cauză, acela de a proteja sănătatea și drepturile copilului, este unul legitim; în consecință, rămâne să se stabilească dacă a existat o legătură rezonabilă de proporționalitate între mijloacele folosite – privarea tatălui de dreptul său de păstra un contact regulat cu fiul lui – și scopul legitim urmărit.

Curtea a reamintit că Statele Contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere în a stabili dacă și în ce măsură unele situații similare justifică o diferență de tratament. Întinderea marjei de apreciere variază în funcție de circumstanțe și de domeniul avut în vedere.

Această cauză se referă la tratamentul diferit al petentului, în contextul retragerii totale a dreptului său de a păstra legătura cu fiul lui și în condițiile în care această măsură a fost determinată, în mod decisiv, de convingerile religioase ale petentului.

Curtea a apreciat că un astfel de tratament diferențiat, pe considerentul convingerilor religioase, este compatibil cu prevederile Convenției doar dacă este temeinic justificat; aceeași abordare se aplică și în cazul diferențelor de tratament pe criteriul sexului, al originii, al orientării sexuale și al naționalității.

Guvernul a subliniat importanța nevoii de a proteja sănătatea psihică a copilului de stresul provocat prin încercările insistente ale petentului de a-i transmite convingerile lui religioase.

Curtea a acceptat faptul că autoritățile interne au manifestat o îngrijorare legitimă în acest sens, dar a exprimat totuși rezerve cu privire la calificarea acestui considerent drept un motiv foarte întemeiat, susceptibil să permită un tratament diferențiat. În plus, dreptul la respectul vieții de familie și libertatea religioasă, așa cum sunt ele consacrate în art. 8 și 9 din Convenție, precum și dreptul la respectarea convingerilor filosofice și religioase ale părinților în educația copiilor, prevăzute în art. 2 din Protocolul nr. 1 al Convenției, le conferă părinților dreptul să-și exprime și să-și transmită propriile convingeri religioase, în creșterea și educația copiilor.

Curtea a adăugat că acest drept ar fi incontestabil în cazul a doi părinți căsătoriți, care împărtășesc aceleași idei sau convingeri religioase și care le transmit copilului, chiar într-o manieră insistentă și exagerată, cu excepția cazului în care copilul ar fi expus unor practici periculoase sau unor vătămări fizice ori psihice; ea a subliniat că nu există nici un motiv pentru care situația unui părinte separat sau divorțat, care nu are custodia copilului, ar trebui să fie diferită, *per se*.

Curtea a reținut că în această cauză nu există nici o probă care să indice faptul că practicile sau convingerile religioase ale petentului implică vreun pericol fizic sau psihic la adresa copilului. Este adevărat că expertul desemnat de Tribunalul Districtual a considerat că prezența petentului în viața băiatului este dăunătoare, în special din cauza prozelitismului său insistent, însă nu s-au administrat probe convingătoare care să evidențieze riscul unei vătămări concrete, diferită de o simplă neplăcere, disconfort sau jenă, pe care copilul le-ar fi putut simți ca urmare a încercărilor tatălui de a-i transmite convingerile lui religioase.

Curtea a reținut, în acest sens, că expertul psiholog nu a consultat petentul și că nu a fost urmată nici sugestia lui ca petentul să fie supus unui control psihiatric. De asemenea, cu toate că instanța de apel s-a referit la „anxietatea și teama” copilului, ea a confirmat sentința de retragere a dreptului de acces al petentului, în principal, pe considerentele perspectivei lui iraționale asupra lumii și a încercărilor de a-și impune convingerile religioase asupra copilului, dar nu a explicat care ar fi vătămarea efectivă provocată astfel copilului.

În orice caz, chiar presupunând că preocuparea autorităților cu privire la vătămarea psihică a copilului ar echivala cu un motiv temeinic, capabil să justifice diferența de tratament invocată, Curtea a apreciat că soluția aleasă de autorități, în această problemă, nu poate fi acceptată din mai multe motive.

În ceea ce privește restrângerea dreptului la respectul vieții de familie, Curtea a subliniat că, în cazurile în care astfel de ingerințe limitează drepturile părintești legate de păstrarea unui contact regulat cu copiii, ele trebuie supuse unei evaluări mai stricte decât în cazul custodiei. Este în interesul copilului să fie păstrate legăturile lui de familie, iar tratarea cu severitate a acestor legături duce la desprinderea copilului de rădăcinile lui familiale.

Curtea a precizat că hotărârile instanțelor interne cu privire la retragerea dreptului de acces al petentului au făcut imposibile, pe viitor, orice formă de contact și orice viață de familie. O măsură atât de radicală cum este ruperea totală a contactului dintre părinte și copil nu se poate justifica decât în circumstanțe excepționale.

În această cauză, Curtea a apreciat că Guvernul nu a demonstrat existența unor asemenea circumstanțe excepționale; iar acest lucru este îngrijorător, cu atât mai mult cu cât instanțele naționale nu au acordat nici o importanță eventualei posibilități de a suspenda dreptul de acces al petentului, pentru o perioadă limitată, sau de a aplica orice altă măsură mai puțin severă, prevăzută de dreptul pozitiv maghiar (cum ar fi exercitarea unui drept de acces controlat) și care ar fi fost suficientă pentru a-i permite copilului să-și refacă echilibrul emoțional.

Dimpotrivă, instanțele interne au decis să aplice o interdicție absolută asupra dreptului de acces al petentului. În opinia Curții, abordarea adoptată de instanțele naționale echivalează cu o ignorare totală a principiului proporționalității, care este necesară în această materie și face parte, inerent, din spiritul Convenției.

Având în vedere că instanțele interne au aplicat, în detrimentul petentului, o măsură extrem de restrictivă, fără să evalueze în mod corespunzător eventualele alternative, Curtea a decis că nu există o un raport rezonabil de proporționalitate între măsura retragerii totale a dreptului de acces al petentului și scopul urmărit, acela de a proteja interesele copilului. În consecință, petentul a fost discriminat pe considerentul convingerilor lui religioase, în exercițiul dreptului său la respectarea vieții de familie, iar *art. 14 din Convenție, coroborat cu art. 8, a fost violat.*